

ДИГИТАЛНЕ ВЕШТИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

У којој мери смо изложени другој дигиталној подели?

Дигиталне технологије су постале главни покретач раста, продуктивности, конкурентности и иновативности на свим нивоима друштва. Упркос томе што није могуће предвидети темпо дигиталне трансформације, постаје јасно да могућност запошљавања и економски учинци рада све више зависе од дигиталних вештина и компетенција грађана. Међутим, друштва се суочавају са дигиталном поделом. Дигитална подела становништва може се схватити као неједнакост посматрана кроз четири димензије: „мотивацију, физички приступ, дигиталне вештине и разлике у употреби ИКТ“ (ван Дијк, 2012).

Употреба информационо-комуникационих технологија у Србији (2006.-2018.)

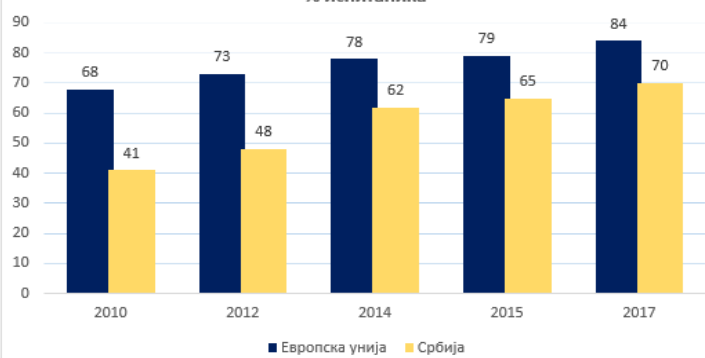
Извор: Републички завод за статистику

Прва дигитална подела становништва односи се на могућност физичког приступа рачунарима и Интернету. У последњих петнаест година Србија је остварила значајан напредак у овој области и у великој мери сузила прву дигиталну поделу.

72% грађана Србије користило је рачунар у последња три месеца.

39% грађана Србије послало је или примило имејл у последња три месеца.

Регуларни корисници Интернета (у последња 3 месеца), % испитаника

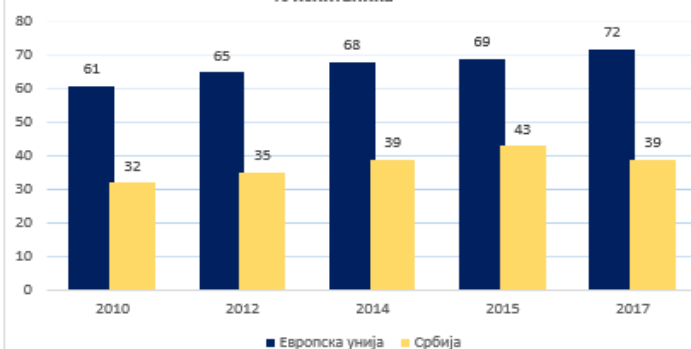

Извор: Републички завод за статистику

70% грађана Србије регуларно користи интернет.

Друга дигитална подела становништва потиче од разлика које постоје у вештинама потребним за употребу информационо-комуникационе технологије, у нивоу дигиталне писмености и вештинама потребних за употребу друштвених медија. Проблем друге дигиталне поделе је врло актуелан и у развијеним земљама, а још увек недовољан препознат у домаћој литератури.

Примање и слање имејла (у последња 3 месеца), % испитаника

Извор: Републички завод за статистику

Извор: Прилагођено из ван Дијк (2012)

Ниво дигиталних вештина у Србији?

Ниво вештина	2015		2017	
	ЕУ	РС	ЕУ	РС
Без вештина	21,5	35,2	17,3	29,9
Низак ниво	23,3	33,4	25,5	31,4
Основни ниво	27,0	20,3	26,0	21,9
Напредни ниво	28,2	11,1	31,2	16,7

Извор: Калкулација аутора према подацима Републичког завода за статистику РС

Европска унија користи **Индикатор дигиталних вештина** (*Digital Skills Indicator*), као меру нивоа развијености дигиталних вештина становништва од 16 до 74 године. Индикатор се креира на основу одговора у упитнику „Употреба информационо-комуникационих технологија“, који се спроводи сваке године. Подаци о вредностима индикатора објављују се од 2015. године.

61% грађана Србије је или без или поседује низак ниво дигиталних вештина.

13,6% грађана Србије је користи клауд сервисе, док је учешће грађана у Европској унији 31%.

Индикатор	Година	2015	2017
	Број испитаника	2355	2759
Информационе вештине		%	%
Копирање или померање фајлова или фолдера		34,4	53,6
Чување садржаја на Интернету (клауд)		10,1	13,6
Добијање информација са веб-сајта јавних институција		25,7	22,5
Тражење информација о роби и услугама		44,1	53,0
Тражење информација које се односе на здравље		37,1	52,0
Комуникационе вештине			
Слање/примање имејла		43,0	39,0
Учешће у друштвеним мрежама		49,3	47,7
Телефонирање преко интернета / видео позиви		34,3	45,5
Постављање личног садржаја (текст, слике...)		24,9	31,3
Вештине за решавање проблема			
А – Решавање проблема			
Пребацивање фајлова између рачунара и других уређаја		38,1	37,6
Инсталирање софтвер апликација		19,0	27,5
Подешавање софтвера, укључујући и оперативни систем или безбедносни антивирус програм		28,4	25,7
В – Познавање онлајн сервиса			
Онлајн куповина (у последњих 12 месеци)		22,5	30,7
Онлајн продаја		21,0	17,8
Похађање онлајн курсева		3,4	5,3
Интернет банкарство		8,4	15,9
Вештине за манипулацију садржајем			
А – Основне			
Употреба текст процесора		34,0	39,0
Употреба софтвера за рад у табелама		25,1	24,5
Употреба софтвера за уређивање фотографија, видео или аудио садржаја		14,9	18,4
В - Напредни			
Креирање презентације или документа са интегрисаним текстом, сликама, табелама и графиконима		16,8	25,0
Употреба напредних функција у спрегнутим табелама за организацију и анализу података (сортирање, филтрирање, употреба формула, креирање графикона)		10,1	10,6
Писање програмског кода у програмском језику		2,7	4,1

Извор: Калкулације аутора, према подацима Републичког завода за статистику РС

ПРЕГЛЕД ПОЈЕДИНАЧНИХ ВЕШТИНА

- Највиши ниво вештине, поседује нешто више од 50% становништва
- Изузетно ниска употреба клауда
- Релативно висок ниво комуникационих вештина
- Генерално низак ниво вештина за решавање проблема
- Изузетно ниско похађање онлајн курсева
- Изузетно ниска употреба интернет банкарства
- Генерално низак ниво вештина за манипулацију садржајем
- Напредак у нивоу вештина за креирање презентације или документа
- Екстремно низак ниво експертских знања

Опште препоруке креаторима јавних политика у Србији

Упркос импресивном напретку у области дигиталних вештина, грађани Србије у просеку заостају за земљама Европске уније, што креаторе јавних политика обавезује на активно учешће. Наше препоруке су:

- У најкраћем року усвојити „Стратегију развоја дигиталних вештина Републике Србије“;
- Ускладити напоре и иницијативе усмере ка подизању нивоа дигиталних вештина, на свим нивоима друштва;
- У кратком року креирати програме целоживотног учења са циљем подизања нивоа дигиталних вештина становништва, са фокусом на:
  - старије особе (55+ година),
  - особе са нижим нивоом образовања (основно и средње),
  - особе са нижим примањима по домаћинству,
  - особе које живе у регионима Јужне и Источне и Шумадије и Западне Србије;
- Увести систем образовања који ће бити у стању да прати убрзани технолошки прогрес и интегрисати савремену технологију у све фазе образовног процеса;
- Ускладити програме формалног и неформалног образовања са потребама тржишта рада;
- Покренути и подржати иницијативе за континуирано, дубинско мерење и анализу феномена дигиталних вештина и дигиталне писмености, на свим нивоима друштва и организовати мултидисциплинарна истраживања (педагогија, социологија, андрагогија, економија, психологија и друге).

Референце:

- van Dijk, J. (2012) The Evolution of the Digital Divide: The Digital Divide turns to Inequality of Skills and Usage, *Digital Enlightenment Yearbook 2012*, 57-75.
- Bradić-Martinović, A., Banović, J. (2018) Assessment of Digital Skills in Serbia with Focus on Gender Gap. *Journal of Women's Entrepreneurship and Education* (1/2). стр. 54-67.
- Bradić-Martinović, A. (2018) Knowledge in the Information Society: New Skills for the Digital Economy. In: *Digital transformation: new challenges and business opportunities*. Silver and Smith Publishers, London, UK, стр. 170-188.
- Брадић-Мартиновић, А., Павловић, Д., Здравковић, А. (2019) Дигиталне вештине студената у Србији. XXV скуп Трендови развоја "Квалитет високог образовања": зборник радова. Факултет техничких наука, Нови Сад, стр. 210-213.

Истраживачки тим Института економских наука:

др Александра Брадић-Мартиновић, виши научни сарадник, руководилац *Дата центра Србија у друштвеним наукама РС* и Центра за дигиталне ресурсе ИЕН. Знање из области ИТ-а примењивала је у анализи пословних система, праћењу и анализи берзанских котација, примењеним и научним пројектима. Објавила је бројне научне и стручне радове. Од 2017. године почела је да се бави проучавањем дигиталних вештина у Србији. Представља Р. Србију у Генералној скупштини CESSDA ERIC. Члан је Научног друштва економиста Србије.

Дејана Павловић, МА, истраживач сарадник ИЕН у Београду. Кандидат је докторских студија Факултета организационих наука, Универзитета у Београду. Активно се бави истраживањем положаја младих на тржишту рада. Учествовала је на неколико међународних и домаћих пројеката из области тржишта рада, образовања и сиромаштва. Објавила је више од 30 научних радова из области запошљавања (младих) и образовања. Од 2018. године ангажована је као секретар научног часописа Института економских наука, *Женско предузетништво и образовање*.

Јелена Бановић, МА, истраживач приправник и библиотекар ИЕН у Београду. Јелена је докторанд на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Области интересовања су јој информациона и комуникациона писменост, дигитална писменост, управљање подацима и архивирање података у друштвеним наукама. Објавила је радове у домаћим и међународним публикацијама. Технички секретар је научног часописа Института економских наука, *Економска анализа*. Ангажована је и као сарадник у *Дата центру Србија у друштвеним наукама РС*.

Институт економских наука (ИЕН) је модерна и напредна научноистраживачка институција. Пратећи савремене трендове у научним и примењеним активностима ИЕН је успео да изгради високу репутацију у земљи, региону и Европској унији. Организациона структура ИЕН је флексибилна, динамична и усклађена је са потребама оба сегмента активности. Научне и стручне активности се спроводе кроз функционисање пет центара: Центра за основна истраживања, Центра за стратешку сарадњу, Центра за сарадњу са привредом, Центра за међународну сарадњу и Центра за дигиталне ресурсе. ИЕН је члан Европског истраживачког простора кроз рад *Дата центра Србија за друштвене науке РС* (datacentarserbia.com/) и испред Министарства просвете, наука и технолошког развоја РС стоји на располагању научној заједници Србије у домену прикупљања, чувања и дистрибуције примарних података у друштвеним наукама у Србији.

Истраживање је подржао **Републички завод за статистику Србије** учинивши доступним микроподатке прикупљене у годишњој анкети „Употреба информационо-комуникационе технологије у Републици Србији, домаћинства/појединци“ за период 2007-2017.